

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

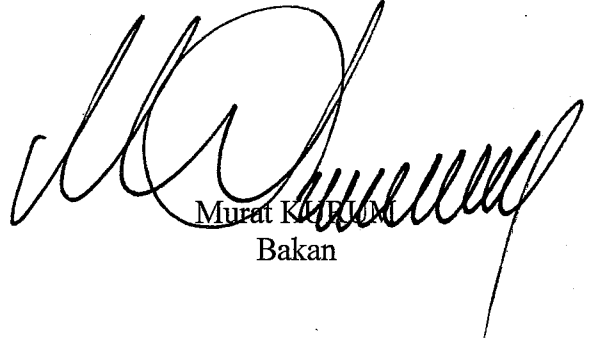
19 Ocak 2022

Sayı :30824082-610 2752864
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EK:

- Liste (7 Adet, 7 Sayfa)
- Cevap Yazısı (88 Adet, 182 Sayfa)

7/54697
GK 56

VAN MİLLETVEKİLİ
SAYIN MUAZZEZ ORHAN İŞİK'IN
TBMM 7/54697 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Milattan önce 10 bin yılından günümüze varana kadar bölgede yerleşik olan tüm uygarlıklardan, inançlardan ve halklardan tarihi ve kültürel kalıntıları sular altında bırakan, Hasankeyf ve çevresini yok etme riski yüksek olan Ilısu barajı, Türkiye ve dünya kamuoyunun güçlü itirazlarına rağmen faaliyete başlamıştır. Ekonomik ömrü bir asrın altında olan barajın açığa çıkardığı ekolojik, kültürel ve tarihsel yıkımın durdurulması, ekolojik ve çevresel sorunlara çözümlerin sunulması, bölge halkının maruz kaldığı sosyo-ekonomik zararların tazmin edilmesi gerekmektedir.

Tarihi Hasankeyf in eski yerleşim birimi ile Dicle Nehri kıyısındaki köy ve yerleşim yeri Ilısu Barajı nedeniyle su altında kalmıştır. Ancak su seviyesi yükseldikçe yeni sorunların açığa çıktığı dönem dönem gözlenmekte ve kamuoyuna yansımaktadır. Eylül 2020 tarihinde Ilısu Barajı'nın koruma altındaki 900 yıllık Küçük Saray'a doğru su sızdırması nedeniyle barajın doluluk oranı yüzde 80'e indirilmiş ve su seviyesinin azalması sonucunda barajda çok sayıda balık ölümüne yol açılmıştır. Ilısu Barajı'nın sularının yükselmesiyle, Eyyubiler dönemine ait yaklaşık 900 yıllık tarihi bulunan Küçük Saray'ı su basmış ve koruma altında bulunan fakat duvarları su sızdıran sarayın metrelerce su altında kaldığı görülmüştür. Bölgedeki toprak ve kayaç yapısının benzer sızıntılar için olası durumlara yol açabileceği ve özellikle mevsim geçişlerinde toplu balık ölümlerinin yaşanabileceği ifade edilmektedir. Suların çekilmesi veya su seviyesinin indirilmesi durumunda ise birçok bölgede balık alanlarının açığa çıktığı ve bu durumunda bazı riskler içerdiği kamuoyuna yansımıştır.

Ekolojistler, çevre aktivistleri, sivil toplum kuruluşları ve halkın mücadelesine rağmen GAP projesi kapsamında yapılan Ilısu Barajı Hasankeyf'in tarihi birçok yapısını beton altında bırakmıştır. 12 bin yıldır çeşitli uygarlıklara alan olmuş ve korunmuş açık bir ören yeri olan bu bölgenin pervasızca ortadan kaldırıldığı bir süreç yaşanmıştır. Paletli iş makineleri ve dinamitlerle yapımı tamamlanan barajın yarım yüzyıl içinde büyük bir beton çöpi açığa çıkaracağı bilinmelidir. Kasım ayında adı Veysel Eroğlu olarak değiştirilen Ilısu Barajı, 12 bin yıllık tarihi Hasankeyf ile birlikte 199 köyü su altında bırakmıştır. Tarihi antik kenti su altında bırakan baraj ayrıca, Dicle Nehri'nin de nehir statüsünün yok edilmesine ve yapay gölet statüsüne dönmesine neden olmuştur. Suyun birikmesiyle barajın oluşması sonucunda Diyarbakır, Batman, Siirt, Bitlis, Mardin'in zirai ilaçlamaları ile atık sular ve hatta katı atıkları bu gölete biyolojik arıtma olmadan bırakılmaktadır. Yine katı ve evsel atıkların da artıma olmadan söz konusu gölete dökülmesi Dicle Vadisi'ndeki birçok canlı türünü tehdit etmektedir. Balık ölümlerinin devam ettiği baraj göletinin kollarından biri olan Batman Çayı'nda da geçmiş dönemde toplu balık ölümleri yaşanma ve doğal yaşam savunucuları bu doğa kırımını protesto etmiştir. Elektrik üretimi ve kuraklığa bağlı olarak devam eden su çekilmeleri ve baraj göletinde önlem alınmaması nedeniyle canlı ölümlerinin devam ettiği kamuoyuna yansımıştır. Baraj göletinin yayıldığı alanın genişliği ortaya çıkabilecek doğal ve kültürel hasarın riskini arttırmaktadır. Doğal ve arkeolojik bir SİT alanı olan bölgedeki tüm canlı türlerinin korunması gerekmektedir. Ekonomik ömrü bir asrın altında olan barajın açığa çıkardığı ekolojik, kültürel ve tarihsel yıkımın durdurulması, ekolojik ve çevresel sorunlara çözümlerin sunulması, bölge halkının maruz kaldığı sosyo-ekonomik zararların tazmin edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1-İlusu göletine çevre illerinden zirai tarım ilaçları ve evsel atıkların herhangi bir arıtma yapılmadan karıştığına dair kamuoyuna yansıyan bilgilere dair bakanlığınızın bir incelemesi olmuş mudur?

2-Gölete su taşıyan dere ve çaylardan atık arıtma sistemleri kurulmuş mudur? Çevre il ve bölgelerden atıkların baraja ulaşmaması amacıyla hangi tedbirler alınmıştır?

3-İlusu barajının faaliyete geçtiği 2020 yılından bu yana bölgedeki balık ölümlerinin arttığına ilişkin kamuoyuna yansıyan haberlere dair bir incelemeniz mevcut mudur? Bölgede toplu balık ölümlerinin nedenleri nelerdir?

4-İlusu barajının açığa çıkardığı ekolojik ve çevresel sorunlara dair bakanlığınızın bir araştırması mevcut mudur?

5-İlusu barajının geri dönüşü mümkün olmayan ekolojik etkilerini durdurmak amacıyla baraj faaliyetinin durdurulmasına yönelik bir faaliyetiniz olacak mı?

6-Hasankeyf ve çevresinde baraj yapımı nedeniyle ortaya çıkan göç, yeni yapılar ve diğer sosyo-ekonomik dönüşüm nedeniyle zarara uğrayan halkın zararı tazmin edilmiş midir?

CEVAP

Çevre Kanunu'nun 11. Maddesinde "Atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve arıtılmış atıksuların bertarafının sağlandığı atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı, ıslahı ve işletilmesinden; büyükşehirlerde 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla belirlenen kuruluşlar, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bunların dışında iskâna konu her türlü kullanım alanında valiliğin denetiminde bu alanları kullananlar sorumludur." Hükmü yer almakta olup belediyeler ve ilgili atıksu altyapı yönetimleri söz konusu madde gereğince iş ve işlemleri yürütmektedirler.

2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna istinaden çıkarılan mevzuatlar kapsamında Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında görevli denetim personelleri tarafından ani, birleşik ve şikâyet üzerine denetimler yapılmakta olup, Çevre Kanunu'na aykırı faaliyet gösteren veya kirliliğe sebebiyet verdiği tespit edilen kurum, kuruluş ve işletmelere, 2872 sayılı Çevre Kanunun 20. Maddesine göre idari yaptırımlar uygulanmakta, 15. Maddesine göre de faaliyet durdurma cezaları verilebilmektedir.

İlusu Baraj havzasında yer alan illerde (Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Şırnak) son üç yılda (2019-2021) su konusunda 79 denetim yapılmış olup, toplam üç tesise 506.921 TL idari yaptırım uygulanmıştır.